

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยรูปแบบตลาดสีเขียวแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริก อ.แม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตและการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยและพัฒนารูปแบบการจัดการตลาดสีเขียวปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย สามารถแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 สถานการณ์การผลิตและการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย

4.2 รูปแบบการจัดการตลาดสีเขียวปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย

4.1 สถานการณ์การผลิตและการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย

จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกษตรกร เครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตในระบบเกษตรปลอดภัย หมู่ 7 บ้านทุ่งฟ้าผ่า ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย จำนวน 10 ราย และในปี 2560 จำนวนเกษตรกรผู้ผลิตในระบบเกษตรปลอดภัยลดลงเหลือเพียง 5 ราย เท่านั้นและส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ เนื่องจากการผลิตพืชผักปลอดภัยมีรายได้ต่ำกว่าการปลูกพืชชนิดอื่น ๆ ที่ใช้ระบบเกษตรพันธะสัญญา โดยเกษตรกรได้เปลี่ยนไปปลูกถั่วและญี่ปุ่นแทน ดังนั้นการเก็บข้อมูลสถานการณ์การผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยจึงใช้จึงสมาชิกที่เหลืออยู่จำนวน 5 ราย เพื่อศึกษาข้อมูลการผลิตพืชผักปลอดภัยของเกษตรกร สถานการณ์ด้านการตลาดรายได้ของเกษตรกรก่อนเข้าร่วมโครงการ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนารูปแบบตลาดสีเขียวแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการผลิตพืชผักปลอดภัย

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านการตลาดและรายได้

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นของเกษตรกรที่ต้องการให้มีการช่วยเหลือในการผลิตพืชผักปลอดภัย

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	2	40.0
- หญิง	3	60.0
อายุ		
- น้อยกว่า 30 ปี	-	-
- 31-40 ปี	-	-
- 41-50 ปี	-	-
- 51-60 ปี	4	80.0
- 61 ปีขึ้นไป	1	20.0
สถานภาพ		
- โสด	-	-
- สมรส	3	60.0
- หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	2	40.0
ระดับการศึกษาสูงสุด		
- ไม่ได้เรียน	-	-
- ประถมศึกษา	4	80.0
- มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	-
- ปวช.	-	-
- ปวส.	-	-
-ปริญญาตรี	-	-
-ปริญญาโท	-	-
- อื่นๆ	1	20.0
อาชีพ		
- ทำสวน	3	60.0
- รับจ้าง	2	40.0
- ค้าขาย	-	-
- หน่วยงานเอกชน	-	-
- รัฐวิสาหกิจ	-	-
- รับราชการ	-	-
- อื่น ๆ (ระบุ)	-	-
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
- 2-4 คน	5	100.0
- 5-7 คน	-	-

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- มากกว่า 7 คนขึ้นไป	-	-
ระดับรายได้ของเกษตรกร		
- น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน	4	80.0
- 10,001-20,000 บาทต่อเดือน	-	-
- 20,001-30,000 บาทต่อเดือน	1	20.0
- มากกว่า 30,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป	-	-

จากตารางพบว่า จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 5 คน ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีอายุระหว่าง 51 -60 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 มีสถานภาพสมรส จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 ประกอบอาชีพทำสวน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ 2-4 คน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 และมีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลด้านการผลิตพืชผักปลอดภัย

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. การสนับสนุนของครอบครัว		
1.1 สมาชิกในครอบครัวเห็นด้วยกับการทำพืชผักปลอดภัยหรือไม่		
- เห็นด้วย	5	100.0
- เฉยๆ	-	-
- ไม่เห็นด้วย	-	-
1.2 แรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำพืชผักปลอดภัย.....คน		
- 1 คน	5	100.0
- 2 คน	-	-
- 3 คน	-	-
- 4 คน	-	-
- 5 คน	-	-
- 6 คน	-	-
- 8 คน	-	-
- ไม่มี	-	-
- พอเพียง	5	100.0
- ไม่พอ	-	-
- อื่นๆ	-	-

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. การเริ่มทำพืชผักปลอดภัยตั้งแต่ปี พ.ศ.....หรือประมาณ.....ปีผ่านมา		
พ.ศ. 2547	1	20.0
พ.ศ. 2555	2	40.0
พ.ศ. 2557	1	20.0
พ.ศ. 2560	1	20.0
ไม่ตอบ	-	-
4. พื้นที่ทำการเกษตร ทั้งหมด.....ไร่.....งาน ☐ ที่ดินของตนเอง.....ไร่ ☐ เช่า.....ไร่		
- น้อยกว่า 1 ไร่	3	60.0
- 1-5 ไร่	1	20.0
- 6-10 ไร่	1	20.0
- 11-15 ไร่	-	-
- 16-20 ไร่	-	-
- 21-25 ไร่	-	-
- 26-30 ไร่	-	-
- 31 ไร่ ขึ้นไป	-	-
5. พื้นที่ในการผลิตยางพารา.....ไร่.....งาน ☐ ที่ดินของตนเอง.....ไร่ ☐ เช่า.....ไร่		
- น้อยกว่า 1 ไร่	3	60.0
- 1-5 ไร่	2	40.0
- 6-10 ไร่	-	-
- 11-15 ไร่	-	-
- 16-20 ไร่	-	-
6. พื้นที่ในการผลิตพืช ผักผลไม้.....ไร่.....งาน ☐ ที่ดินของตนเอง.....ไร่ ☐ เช่า.....ไร่		
- น้อยกว่า 1 ไร่	4	80.0
- 1-5 ไร่	1	20.0
7. แหล่งเมล็ดพันธุ์พืชผักปลอดภัย (สามารถตอบได้หลายข้อ)		
- ซื้อจากร้านค้าทั่วไป	4	36.4
- ซื้อจากเกษตรกร	-	-
- เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง	4	36.4
- รับจากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้าน	3	27.2
- อื่น ๆ	-	-
8. การเตรียมการเพาะปลูก (สามารถตอบได้หลายข้อ)		
- มีการตากดินทิ้งไว้เพื่อฆ่าเชื้อในดิน	5	29.4
- มีการไถแปรและทำแปลงปลูก	2	11.8
- ใช้การผสมดินด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยพืชสดในแปลงปลูก	5	29.4
- มีการปลูกพืชหมุนเวียนในแปลงปลูก	5	29.4
- อื่น ๆ	-	-

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. การดูแลรักษาพืชผักปลอดภัย (สามารถตอบได้หลายข้อ)		
- ใช้สารชีวภาพและปุ๋ยน้ำชีวภาพ ในการป้องกันโรคแมลง	5	62.5
- ใช้เชื้อบีที และเอ็นพีวี เชื้อราไตรโครเดอร์มาและบิวเวอร์เรีย ตามโรคพืชที่เกิดขึ้น	-	-
- ใช้กับดักกาวเหนียว กรณีเกิดโรคแมลง	3	37.5
- มีการปลูกตะไคร้หอมและดอกดาวเรืองรอบ ๆ แปลงเพื่อป้องกันแมลงศัตรูพืช	-	-
- อื่น ๆ (ระบุ)	-	-
10. แหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชผักปลอดภัย		
- บ่อเก็บน้ำ	1	20.0
- แม่น้ำ ลำคลอง	2	40.0
- น้ำประปา	1	20.0
- น้ำบาดาล	1	20.0
- อื่น ๆ (ระบุ)	-	-

จากตารางพบว่า ข้อมูลด้านการผลิตพืชผักปลอดภัย ส่วนใหญ่สมาชิกในครอบครัวเห็นด้วยกับการทำพืชผักปลอดภัย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 โดยมีแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำพืชผักปลอดภัยและมีจำนวนพอเพียง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100.0 ส่วนใหญ่เริ่มทำพืชผักปลอดภัยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 หรือประมาณ 6 ปีผ่านมา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 มีพื้นที่ทำการเกษตร น้อยกว่า 1 ไร่ จำนวน 3 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 60.0 ส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการผลิตยางพารา น้อยกว่า 1 ไร่ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 มีพื้นที่ในการผลิตพืช ผักผลไม้ น้อยกว่า 1 ไร่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 มีแหล่งเมล็ดพันธุ์พืชผักปลอดภัย โดยส่วนใหญ่สั่งซื้อจากร้านค้าทั่วไปและเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง จำนวน 2 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 36.4 การเตรียมการเพาะปลูกส่วนใหญ่มีการตากดินทิ้งไว้เพื่อฆ่าเชื้อในดิน ใช้การผสมดินด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยพืชสดในแปลงปลูก และมีการปลูกพืชหมุนเวียนในแปลงปลูก จำนวน 5 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 29.4 การดูแลรักษาพืชผักปลอดภัย ส่วนใหญ่ใช้สารชีวภาพและปุ๋ยน้ำชีวภาพ ในการป้องกันโรคแมลง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 และแหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูกพืชผักปลอดภัย ส่วนใหญ่ใช้แม่น้ำ ลำคลอง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลด้านการตลาดและรายได้

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ช่องทางการตลาดในการจำหน่ายสินค้าพืช ผักและผลไม้ (ยกเว้นยางพารา)		
- ขายปลีกที่ตลาดทั่วไป (ระบุ).....	1	12.5
- ขายปลีกที่ตลาดธกส.	2	25.0
- ขายส่งพ่อค้าคนกลางทั่วไป	-	-
- ขายที่บ้านของตนเอง	2	25.0
- วิธีการฝากขาย	1	12.5
- อื่นๆ (ระบุ) <u>ไม่ได้จำหน่าย</u>	2	25.0
2. วิธีการกำหนดราคาขายพืชผักปลอดภัย		
- ราคาตลาด	2	40.0
- ราคาตลาดแล้วบวกเพิ่ม	1	20.0
- ต้นทุนบวกเพิ่มด้วยกำไร	-	-
- อื่นๆ <u>ไม่ได้จำหน่าย</u>	2	40.0

จากตารางพบว่า ข้อมูลด้านการตลาดและรายได้ ช่องทางการตลาดในการจำหน่ายสินค้าพืช ผักและผลไม้ (ยกเว้นยางพารา) ส่วนใหญ่ขายที่ตลาด ธกส. ขายที่บ้านของตนเอง และไม่ได้จำหน่ายสินค้า จำนวน 2 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 25.0 และวิธีการกำหนดราคาขายพืชผักปลอดภัย ส่วนใหญ่กำหนดราคาขายตามราคาตลาดและไม่ได้กำหนดราคาเนื่องจากไม่ได้จำหน่าย จำนวน 2 คนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตารางที่ 4.4 ข้อคิดเห็นของเกษตรกรที่ต้องการให้มีการช่วยเหลือในการผลิตพืชผักปลอดภัย

ประเด็น	x	s.d.	ระดับ	
			ความคิดเห็น	
N=5				
ด้านการผลิต				
● การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเช่น เมล็ดพันธุ์	5.00	.000	มากที่สุด	
● แหล่งสินเชื่อในการผลิตพืชผักปลอดภัย	2.40	1.341	น้อย	
● ความรู้เรื่องการผลิตพืชผักปลอดภัย	4.00	.000	มาก	
● เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิต	3.60	.547	มาก	
● ข้อมูลการตลาดในการตัดสินใจวางแผนการผลิต	3.40	.547	ปานกลาง	
ด้านการตลาด				
● ความไม่แน่นอนของราคาพืชผักปลอดภัย	3.80	.836	มาก	
● การรวมตัวเครือข่ายผู้ผลิตและการต่อรองราคา	3.60	.682	มาก	

ประเด็น	x	s.d.	ระดับ ความคิดเห็น
● ช่องทางในการจัดจำหน่าย	4.60	.547	มากที่สุด
● ต้นทุนในการขนส่งพืชผักปลอดภัย	3.80	.447	มาก
ด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			
● ความรู้เพิ่มเติมในการผลิตพืชผักปลอดภัย	3.40	.547	มาก
● การส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	3.80	.836	มาก
● ข้อมูลแหล่งเงินทุนที่สนับสนุนกระบวนการผลิต	2.40	.547	น้อย
● ข้อมูล แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาพืชผักปลอดภัยในอนาคต เพื่อการขยายตลาด	2.40	1.673	น้อย
รวม	3.55	.657	มาก

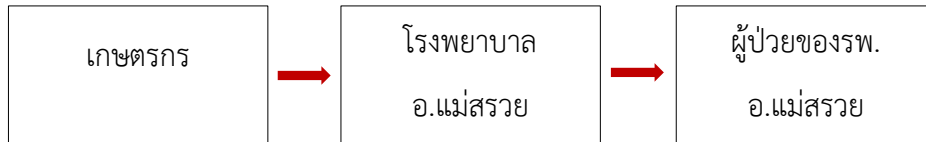
จากตารางพบว่า ข้อคิดเห็นของเกษตรกรที่ต้องการให้มีการช่วยเหลือในการผลิตพืชผักปลอดภัย ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการผลิต คือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเช่น เมล็ดพันธุ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือความรู้เรื่องการผลิตพืชผักปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 ด้านการตลาด คือ ช่องทางในการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือความไม่แน่นอนของราคาพืชผักปลอดภัยและต้นทุนในการขนส่งพืชผักปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 และด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือความรู้เพิ่มเติมในการผลิตพืชผักปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40

4.2 รูปแบบการจัดการตลาดสีเขียวปลอดภัยแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย

จากข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์การผลิตและการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัยด้านการตลาด ข้อคิดเห็นของเกษตรกรที่ต้องการให้มีการช่วยเหลือในการผลิตพืชผักปลอดภัย คือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเช่น เมล็ดพันธุ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 5.00 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ช่องทางในการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตผักปลอดภัย พบว่า

ช่องทางการจำหน่ายพืชผักปลอดภัย สมาชิกนำผลผลิตผักปลอดภัยจำหน่ายให้กับโรงพยาบาลอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย แต่เดิมมีสมาชิกส่งประมาณ 10 รายโดยมีระยะทางการส่งผลผลิตประมาณ 3 กิโลเมตร โดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้รวบรวมผลผลิตและสมาชิกใช้วิธีฝากไป

จำหน่ายตามปริมาณการสั่งซื้อ วิธีการขนส่งผักปลอดภัยประธานกลุ่ม ยังขาดการบริหารจัดการด้านค่าใช้จ่ายในการขนส่งพืชผักปลอดภัยและยังไม่เก็บค่าใช้จ่ายจากสมาชิกกลุ่ม เพราะเห็นว่าปริมาณผักที่ส่งมีจำนวนไม่มากนัก ยกตัวอย่าง มะเขือเจ้าพระยา ราคา 30 บาทต่อกิโลกรัม มะเขือ ราคา 15 บาทต่อกิโลกรัม และผักบุ้ง ราคา 30 บาทต่อกิโลกรัม

ภาพที่ 4.1 รูปแบบตลาดสีเขียวโรงพยาบาลอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

นอกจากนี้ยังสนับสนุนการจำหน่ายพืชผักปลอดภัยในตลาดประชารัฐ และจำหน่ายในวันจันทร์ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ข้อจำกัดตลาดสีเขียว

- ด้านการตลาด ผู้บริโภคในอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นอำเภอขนาดเล็กทำให้มีกำลังซื้อสินค้าไม่มากเหมือนเมืองใหญ่
- รายได้จากการปลูกผักปลอดภัยไม่เพียงพอในการดำรงชีพ สมาชิกบางส่วนจึงหันมาปลูกข้าวโพดหวานและถั่วแระญี่ปุ่น ในระบบเกษตรพันธะสัญญาและมีการรับประกันราคาให้กับเกษตรกร ซึ่งทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยการปลูกถั่วแระญี่ปุ่นจะมีรายได้ประมาณ รอบละ 50,000 บาท
- ปริมาณการสั่งผักปลอดภัยที่ขายส่งโรงพยาบาลมีจำนวนจำกัด เนื่องจากเป็นโรงพยาบาลอำเภอ โดยรับผักอาทิตย์ละ 1 ครั้ง และส่งผักอาทิตย์ละ 1 อย่าง ทางโรงพยาบาลแม่สรวยต้องการให้ปลูกผักแบบหมุนเวียน แต่ทางกลุ่มไม่สามารถปลูกผักปลอดภัยส่งให้ได้ จึงทำให้มีผักปลอดภัยเหลือในระบบผลิต
- พื้นที่การปลูกผัก ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่บริเวณหน้าบ้านหรือหลังบ้านและปลูกผักในช่วงที่ว่าง โดยมีพื้นที่ในการปลูกพืชผักปลอดภัยประมาณ 1 – 1.5 งานต่อครอบครัวเท่านั้น ผักส่วนใหญ่ที่ปลูกได้แก่ แตงกวา ถั่ว มะเขือ ผักบุ้ง พริกชี้หนู กระบี่ และต้นหอม เป็นต้น

และจากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านทุ่งฟ้าผ่า หมู่ 7 ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย วิเคราะห์สถานการณ์การผลิตและการจำหน่ายสินค้าเกษตรปลอดภัย จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึกและจัดประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบตลาดสีเขียวแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย โดยมีชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เช่น ชกส. และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริก ประชุมร่วมกันเพื่อระดมความคิดเห็นพบว่าชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนารูปแบบตลาดสีเขียวปลอดภัยฯ ดังนี้

1. การสนับสนุนด้านการตลาด โดยเมืองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริก อ.แม่สรวย จ. เชียงราย ในการติดตามและประสานงานด้านการตลาดให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 (นายจำปี ท่ามะโน) เป็นผู้ประสานงานทั้งในส่วนของโรงพยาบาลแม่สรวย ผ่านทางพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริกและดำเนินงานร่วมกัน

2. มีหน่วยงานภาครัฐ เช่น ศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.อำเภอแม่สรวย จังหวัด เชียงราย) ที่สนับสนุนในการจัดทำโครงการต่าง ๆ พัฒนาศักยภาพกลุ่มในการผลิตพืชผักปลอดภัย จากการประสานงานผ่านทางศูนย์ฝึกอาชีพราษฎรไทยชายแดน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ร่วมกับมูลนิธิ MOA Thailand ในการสนับสนุนการปลูกพืชในระบบเกษตรธรรมชาติ

ภาพที่ 4.2 การลงพื้นที่การสำรวจพื้นที่การผลิต

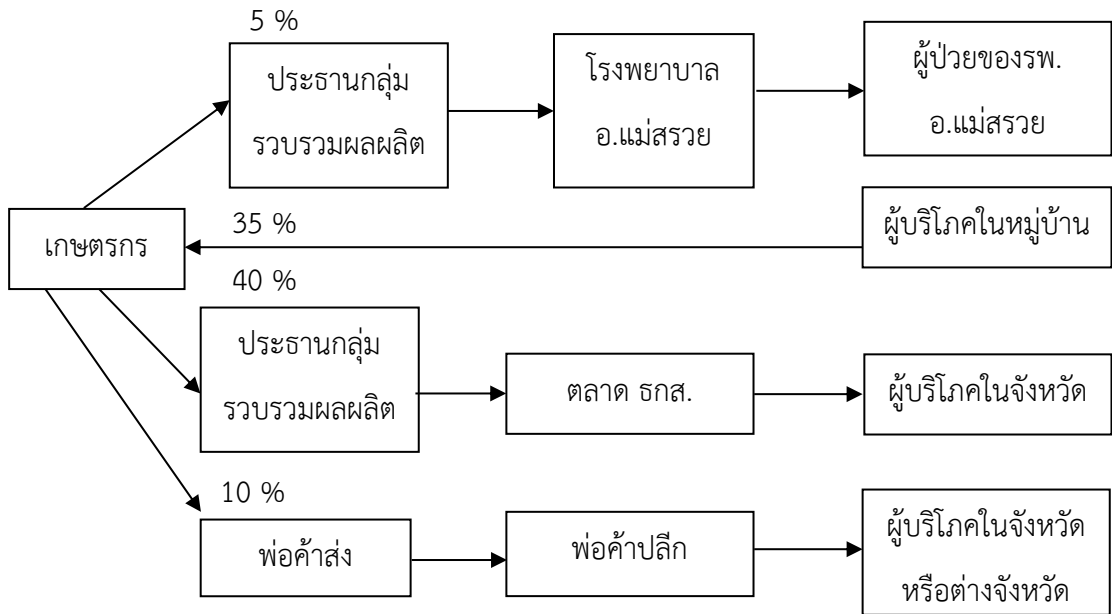
ผลการดำเนินงานพัฒนารูปแบบตลาดสีเขียวปลอดภัยฯ

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการจัดการตลาดสีเขียวปลอดภัยของชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตร ที่ชุมชนผลิตขึ้น ช่องทางการจำหน่ายเดิม ได้แก่ โรงพยาบาลอำเภอแม่สรวย ทำการผลิตพืชผัก ปลอดภัยส่งให้กับโรงพยาบาลอำเภอแม่สรวยเป็นระยะ เนื่องจากปริมาณการสั่งซื้อมีจำนวนน้อยและ ผักบางชนิดไม่สามารถผลิตส่งได้ แต่ยังคงรวบรวมผลผลิตจากสมาชิกในกลุ่มเพื่อจำหน่ายที่ธกส. โดยมี ตัวแทนในการขาย 1-2 คน และบางส่วนมีพ่อค้าส่งมารับที่บ้าน แต่เป็นผลผลิตที่มีการใช้สารเคมีอยู่ และเก็บในระยะที่ปลอดภัย

ส่วนพืชผักที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน ที่มีปริมาณเพียงเล็กน้อยผู้บริโภคในหมู่บ้าน จะมาซื้อสินค้าที่บ้านของผู้ผลิตหรือเกษตรกรด้วยตนเอง และบางส่วนนำไปจำหน่ายในตลาดทั่วไป

โดยสามารถแบ่งรูปแบบโซ่อุปทานของพืชผักสวนครัวของหมู่ 7 บ้านป่าล้าน ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย พบว่ามีหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรกร ธนาคารเพื่อ

การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอแม่สรวย ผู้นำชุมชน ได้ซึ่งสามารถจำแนกตามการดำเนินงาน และลำดับการไหลของพืชผักดังนี้

ภาพที่ 4.3 รูปแบบห่วงโซ่อุปทานของพืชผักปลอดภัย หมู่ 7 บ้านทุ่งฟ้าผ่า ต.แม่พริก อ.แม่สรวย จ.เชียงราย

ที่มา : คณะวิจัย. (2561).

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตผักปลอดภัย รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกร เพื่อนำไปส่งให้โรงพยาบาลอำเภอแม่สรวย โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ป่วยของโรงพยาบาลอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ประมาณร้อยละ 5

ชุมชนหรือครัวเรือนมาซื้อผักที่บ้านของเกษตรกร ประมาณร้อยละ 35 โดยกลุ่มผู้บริโภคเป็นสมาชิกในชุมชน

ตลาด ชกส. โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภคในจังหวัด ประมาณร้อยละ 40 กระจายช่องทางตลาดนี้ เนื่องจากมีระยะทางไม่ไกลจากหมู่บ้าน ประมาณ 3 กิโลเมตรเท่านั้น และทางหน่วยงาน ชกส.ให้การสนับสนุนด้านการตลาดโดยไม่มีค่าใช้จ่ายในการขาย ทั้งนี้เพื่อรองรับปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้นของชุมชน จากการจำหน่ายพืชผักปลอดภัยโดยมีตัวแทนในการรวบรวมผลผลิต ควรมีการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งสำหรับการบริหารจัดการในการขาย เช่น ค่าพาหนะ ค่าเสียเวลา ค่าติดต่อประสานงาน เป็นต้น เนื่องจากเกษตรกรไม่มีเวลามากพอในการไปจำหน่ายสินค้า

ตลาดค้าส่ง โดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่บ้านของเกษตรกรทั้งที่เป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตผักปลอดภัย และบางส่วนที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ แต่รับซื้อผลผลิตในราคาส่งที่เท่ากัน ซึ่งเกษตรกรบางส่วนไม่ได้ใช้ระบบการผลิตแบบปลอดภัย แต่ยังมีการใช้สารเคมีในการ

ผลิต แต่มีการควบคุมโดยการเก็บเกี่ยวผลผลิตในระยะปลอดภัย โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภคในจังหวัดและต่างจังหวัดที่ ประมาณร้อยละ 10

การวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานพืชผักปลอดภัย

1. โครงสร้างพื้นฐานและการขนส่ง

เกษตรกรใช้รถส่วนตัวในการนำผลผลิตไปส่งและจำหน่ายที่โรงพยาบาลอำเภอแม่สรวย ตลาดของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นตลาดที่มีผู้รวบรวมผลผลิตในหมู่บ้าน เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในจังหวัด โดยมีตัวแทนคือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ และอีกส่วนหนึ่งผู้บริโภคจะไปซื้อเองที่บ้านของเกษตรกร

2. ปัจจัยการผลิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกระบวนการผลิต

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนคิดเป็นร้อยละ 60 และรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 40 และปลูกพืชผักปลอดภัยในเวลาว่างจากการประกอบอาชีพ เพื่อบริโภคและเหลือจากการบริโภคในครอบครัวนำมาจำหน่าย ปริมาณของพืชผักจึงมีจำนวนน้อย ข้อมูลด้านการผลิตพืชผักปลอดภัย ส่วนใหญ่สมาชิกในครอบครัวเห็นด้วยกับการทำพืชผักปลอดภัยถึงร้อยละ 100 และเป็นแรงงานในครัวเรือนทั้งหมดร้อยละ 100 ซึ่งมีแรงงานเพียง 1 คนเท่านั้น ซึ่งทางกลุ่มฯ คิดว่าแรงงานในครัวเรือนเพียงพอในการช่วยทำพืชผัก สอดคล้องกับพื้นที่การผลิตที่มีพื้นที่ในการผลิตพืชผักส่วนใหญ่จะมีพื้นที่น้อยกว่า 1 ไร่ ถึงร้อยละ 80

ปัจจัยการผลิต ได้แก่ เมล็ดพันธุ์พืชผักปลอดภัย ส่วนใหญ่จะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง คิดเป็นร้อยละ 36.4 ซึ่งมีร้อยละเท่ากับจำนวนเมล็ดพันธุ์ที่ซื้อจากร้านค้าทั่วไป แสดงว่าทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ยังมีความต้องการในการสนับสนุนองค์ความรู้ในการจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ให้เพียงพอต่อการผลิตผักปลอดภัยและลดปริมาณการซื้อเมล็ดพันธุ์จากร้านค้าทั่วไปได้ และทางอบต.ควรส่งเสริมความรู้การจัดเก็บเมล็ดพันธุ์ระดับครัวเรือน สำหรับปลูกพืชผักปลอดภัยบริโภคในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของเกษตรกรที่ต้องการให้มีการช่วยเหลือในการผลิตพืชผักปลอดภัยด้านการผลิต โดยต้องการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ (5.00) อยู่ในระดับมากที่สุดและต้องการด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (3.80) อยู่ในระดับมากเช่นกัน

การเตรียมการเพาะปลูก ส่วนใหญ่ใช้วิธีการผสมผสานทั้งในส่วนของการผสมดินด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยพืชสดในแปลงปลูก และมีการตากดินทิ้งไว้เพื่อฆ่าเชื้อในดิน ยังมีการปลูกพืชหมุนเวียนในแปลงปลูก คิดเป็นร้อยละ 29.4 เท่ากัน พบว่าส่วนน้อยที่ยังใช้วิธีการไถแปลงและทำแปลงปลูก

การดูแลรักษาพืชผักปลอดภัย ส่วนใหญ่ใช้สารชีวภาพและปุ๋ยน้ำชีวภาพในการป้องกันโรคแมลง ถึงร้อยละ 62.5 และบางส่วนใช้กับดักกาวเหนียว กรณีเกิดแมลงร้อยละ 37.5

3. การแปรรูป

สินค้าเกษตรที่ชุมชนผลิตขึ้นส่วนใหญ่เป็นพืชผักที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน โดยไม่มีการแปรรูปสินค้า และยังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปสินค้าเกษตรจากพืชผักปลอดภัย

4. ผู้บริโภค การตลาดและการกระจายสินค้า

ผู้บริโภค เป็นลูกค้าในชุมชนและในอำเภอ จัดเป็นการตลาดทางตรง จำหน่ายภายในจังหวัด เพียงส่วนน้อยที่จำหน่ายให้กับพ่อค้าส่ง มีการรวมกลุ่มในการขายสินค้าในรูปแบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ยังขาดด้านการบริหารจัดการการขนส่ง ทั้งนี้ปริมาณการสั่งซื้อผักปลอดภัยยังมีจำนวนน้อย ทำให้ต้องเพิ่มช่องทางตลาดที่มีกำลังซื้อสูง จะเพิ่มอำนาจการต่อรองราคาสินค้าให้เพิ่มขึ้นตามคุณภาพการผลิต โดยทำการขยายกลุ่มผู้ผลิตใหม่และสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ เดิมให้มีโอกาสพัฒนาสู่การรับรองมาตรฐานการผลิตแบบอินทรีย์หรือแบบเกษตรธรรมชาติ

ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พริก ควรสนับสนุนหรือวางแนวทางในการผลิตพืชผักปลอดภัยในการขายผลสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตผักปลอดภัย เนื่องจากจำนวนสมาชิกปัจจุบันเหลือน้อยมาก ปริมาณผลผลิตไม่เพียงพอในการรวบรวมเพื่อจำหน่าย ดังนั้นควรวางแผนการผลิตเพื่อไม่ให้ผลผลิตซ้ำกันซึ่งจะทำให้สินค้าล้นตลาดและขยายช่องทางการตลาดที่ต้องการพืชผักปลอดภัยในปริมาณที่มากขึ้น รวมถึงการตั้งราคาสินค้าที่สูงกว่าการผลิตผักในระบบการใช้สารเคมี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในการยกระดับตลาดชุมชนในการจำหน่ายพืชผักปลอดภัย